

Vad händer efter ett dödsfall i aktiv ålder?

En empirisk analys av förändringen i
ekonomisk standard efter ett dödsfall 2001
och med regler som gällde före 2003

Utvärderingsavdelningen
2004-06-17

Upplysningar:

Kristian Nyberg
08-786 91 76
kristian.nyberg@rfv.sfa.se

Lena Lundkvist
08-786 94 87
lena.lundkvist@rfv.sfa.se

I serien RFV REDOVISAR publicerar Riksförsäkringsverket kortare sammanställningar av resultat från

- försäkringsanalyser
- uppföljningar

Försäkringsanalys går ut på att kontinuerligt och systematiskt samla in, sammanställa och analysera data om de olika förmånerna inom socialförsäkringen.

Publiceringen sker endast på nätet.

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter.
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar.
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer.
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete.
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen.
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning.

Inledning

I regleringsbrevet för år 2004 för Riksförsäkringsverket (RFV) finns följande uppdrag formulerat:

”RFV skall empiriskt analysera och redovisa den ekonomiska standarden före och efter ett dödsfall. För att fånga upp skattefria inkomster respektive analysera förmögenhetsförändringar kan en mer principiell bild ges av förekomst av engångsbelopp, deras storlek och troligaste användning. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juni 2004.”

I denna PM som är svaret på uppdraget redovisas hushållens/familjens ekonomiska standard som bruttoinkomsterna före och efter dödsfallet. Från RFV:s register fås uppgifter om avlidna, otakade pensionsgrundande inkomster¹ och utbetalda ersättningar till efterlevande.

Detta ger en bild av ersättningarna från socialförsäkringen. Utbetalningar från avtalspensioner eller privata försäkringar är inte med i analysen.

Denna PM behandlar de hushåll där den avlidna var under 65 år vid dödsfallet, det vill säga oftast barnfamiljer och par utan barn som de har försörjningsansvar för.

Frågeställningar

Promemorian tar upp följande frågeställningar:

- *Finns det något enkelt mått på de efterlevandes ekonomiska standard som kan presenteras årligen?*
- *Hur har inkomsterna förändrats i familjen/hushållet efter dödsfallet?*
- *Finns det något som tyder på att den efterlevande har ökat/minskat sin arbetstid efter make/makans dödsfall?*
- *Skiljer sig detta för barnfamiljer respektive par utan barn (under 20 år)?*
- *Hur har änkor/änklingar det ekonomiskt i förhållande till gemene man?*

I analysen har bortsetts från skattefria inkomster som inte utbetalas från socialförsäkringen och förmögenhetsförändringar.

Den 1 januari 2003 ändrades reglerna för efterlevandepension som följd av det reformerade pensionssystemet. I den statistik som föreliggande promemoria bygger på är de gamla reglerna tillämpade.²

¹ Med otakade inkomster avses även inkomster som överstiger 7,5 basbelopp. Den överstigande delen av inkomsten ger inte rätt till pension. I pensionsgrundande inkomster ingår förvärvsinkomst, sjukersättning och arbetslöshetsersättning m.m.

² En utförlig beskrivning av både de gamla och de nya reglerna kan fås från författarna.

Efterlevandepension betalas ut i form av omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och barnpension. Enligt övergångsbestämmelser kan änkepension betalas ut till efterlevande kvinnor.

Efterlevandepension – utbetalningar och antal

I detta avsnitt redovisas hur många som har fått någon form av efterlevandepension och hur mycket som utbetalades under åren 1998 till 2003. Uppgifterna kommer från RFV:s statistikportal med sammanfattande statistik och RFV:s bokföring i Agresso³. Promemorians fokus är på personer som är under 65 år, därför redovisas endast siffror för denna åldersgrupp i tabellerna.

Tabell 1 visar antalet personer under 65 år som har fått olika former av efterlevandepension under åren 1998 till 2003. De till antalet största efterlevandeförmånerna var änkepension och barnpension. Antalet personer med änkepension sjönk från knappt 54 000 till knappt 46 000 mellan åren 1998 och 2003. Detta beror på att änkepensionen är på väg att fasas ut. Änkepension beviljas till kvinnor som var gifta med den avlidne före utgången av 1989. Det innebär att det successivt blir allt färre som har rätt till denna ersättning. Änkepension var den klart största efterlevandeförmånen om personer över 65 år inkluderas. Under perioden var det cirka 340 000 kvinnor över 65 år som fick änkepension respektive år.

Tabell 1 Antalet personer, under 65 år, med olika former av efterlevandepension. Decembervärden för åren 1998–2003

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Änkepension	53 825	52 241	50 479	48 261	46 463	45 702
Omställningspension	1 094	1 189	1 255	1 274	1 351	2 283
Förlängd omställningspension	3 307	3 506	3 498	3 453	3 218	2 965
Särskild efterlevandepension	77	82	89	97	79	65
Premiepension	–	–	–	–	–	56
Barnpension m.m.	30 117	29 918	29 570	29 329	29 350	31 708
Totalt	87 886	86 433	84 442	82 083	80 214	82 647

Barnpensionen var den näst största formen av efterlevandepension. Antalet som fick denna ersättning har varierat kring 30 000 personer under åren. Tabellen visar att antalet barn med efterlevandepension ökade från drygt 29 000 till knappt 32 000 mellan 2002 och 2003. Den huvudsakliga förklaringen är att en del barn som tidigare fick underhållsstöd numer får den nya förmånen efterlevandestöd till barn som är en del av barnpensionen.

³ Bokföringssystemet ger en mer korrekt bild av de faktiska utbetalningarna än STORE, där de retroaktiva utbetalningarna saknas.

Den 1 januari 2003 infördes ett flertal förändringar i regelverket kring efterlevandepension. En förändring var att omställningspensionen utbetalas i tio månader istället för sex månader som gällde före 2003. Det innebar att antalet med omställningspension ökade från cirka 1 350 till knappt 2 300. En annan förändring var att möjligheten att få efterlevandepension från premiepensionen infördes. Det är endast personer som är efterlevande till personer födda efter 1938 som kan få denna förmån. Dessutom måste man ha ansökt om efterlevandeskydd när man första gången ansöker om att ta ut premiepension. Hittills är det ett fåtal personer som har använt sig av denna lösning.

I tabell 2 visas hur mycket som har utbetalats i efterlevandepension för respektive förmån under åren 1998 till 2003. Uppgifterna kommer från Agresso förutom uppgifterna om änkepension som är hämtad från statistikportalen⁴.

Även vad gäller utbetalade belopp var änkepension och barnpension de största förmånerna. Trots att antalet personer med änkepension har minskat över tiden har de utbetalade beloppen ökat. Mellan åren 2002 och 2003 ökade utbetalningarna från cirka 1,9 till cirka 3,5 miljarder kronor. Anledningen till detta är att inkomstprövningen av änkepension togs bort från och med 1 januari 2003. Änkepensioner till kvinnor över 65 år uppgår till mellan 10 och 12 miljarder kronor per år.

Tabell 2 Utbetalade belopp för respektive typ av efterlevandepension under åren 1998–2003. Miljoner kronor. Personer under 65 år

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Änkepension	2 175	2 122	2 028	1 950	1 904	3 540
Omställningspension	83	94	98	106	116	184
Förlängd omställningspension	170	182	188	188	186	251
Särskild efterlevandepension	4	4	4	4	4	6
Premiepension						0*
Barnpension	920	938	941	951	977	1 045
Totalt	3 352	3 340	3 259	3 199	3 187	5 026

* Beloppet är cirka 10 000 kr.

Utbetalningen av barnpension har ökat under perioden från drygt 900 miljoner kronor år 1998 till drygt en miljard kronor år 2003 som en följd av att antalet med barnpension har ökat. Ökningen det sista året beror dessutom på att efterlevandestödet inte är beroende av den avlidnes anknytning till Sverige till skillnad från folkpensionen. Den mest anmärkningsvärda ökningen, förutom änkepensionen, har dock varit utbetalningen av omställningspension och förlängd omställningspension. Exempelvis ökade utbetalningen av omställningspension mellan 2002 och 2003 med 60 procent. Förklaringen är att utbetalningstiden av omställningspensionen

⁴ I Agresso kan inte beloppen fördelas på ålder, så änkepension kan inte särredovisas för de under 65 år.

förlängdes från sex till tio månader. Dessutom höjdes grundskyddet för personer med omställningspension och förlängd omställningspension. Från och med år 2003 är garantipensionen 2,13 prisbasbelopp per år, tidigare var folkpensionen 90 procent av prisbasbeloppet.

Beloppen som har utbetalats genom premiepensionen var mycket små. År 2003 betalades cirka 9 500 kronor ut.

Datamaterialet

Grundmaterialet till promemorian är ett specialuttag på individnivå från RFV:s statistiksystem STORE. För analysen av inkomstförändringar har de avlidna 2000 och 2001 sökts ut samt deras maka/make och barn. Båda åren var det ungefär 12 000 som avled i åldrarna 20 till 64 år. År 2000 förbättrades statistiksystemet vid RFV, vilket gör att det efter år 2000 är lättare att hitta relationer mellan personer. Detta medför att det för de avlidna 2000 har man hittat 4 315 efterlevande med ersättning och för de avlidna 2001 har hittats 7 634 efterlevande med ersättning. På grund av dessa svårigheter med att hitta relationer kommer analysen att bygga på de avlidna 2001 om inget annat anges.

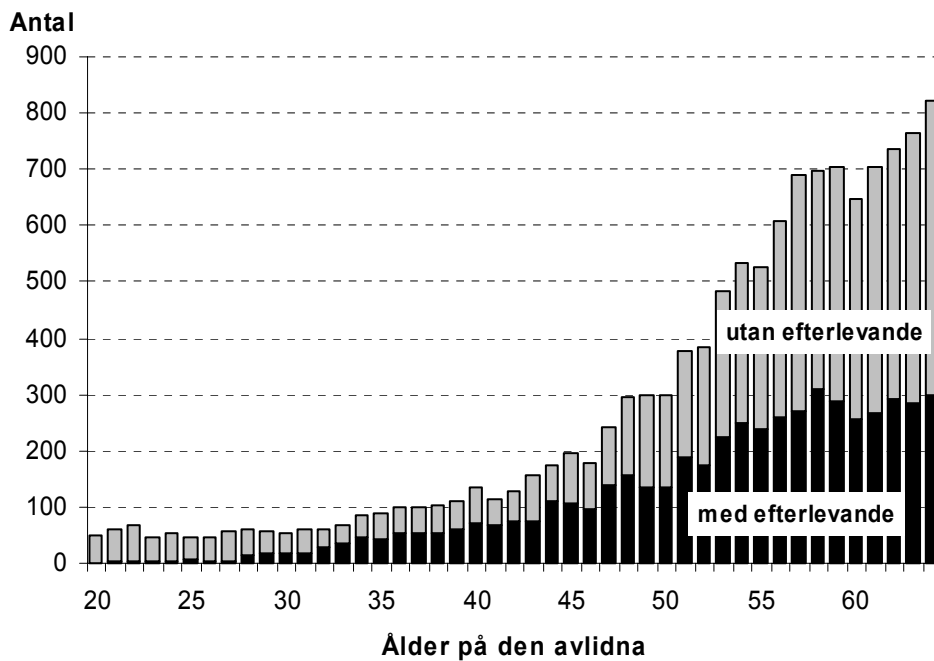
Från RFV:s statistikportal över nytillkomna med omställningspension och barnpension kan antalet efterlevande uppskattas till ungefär 9 140 för år 2001. Det finns således 1 500 efterlevande som inte är med i analysen i denna PM. Det är framförallt efterlevande som var samboende med den avlidna som inte kan spåras. Relationerna mellan avlidna och barn är inte heller heltäckande. Utöver efterlevandepensionerna har också de avlidnas och de efterlevandes otakade pensionsgrundande inkomster tagits fram för åren 2000, 2001 och 2002.

Statistik om avlidna och efterlevande

Under år 2001 avled i Sverige 12 178⁵ personer mellan 20 och 64 år. Av dessa efterlämnade 5 231 en eller flera personer som fick ersättning från socialförsäkringen det vill säga en maka/make och/eller barn.

⁵ Enligt SCB:s statistik.

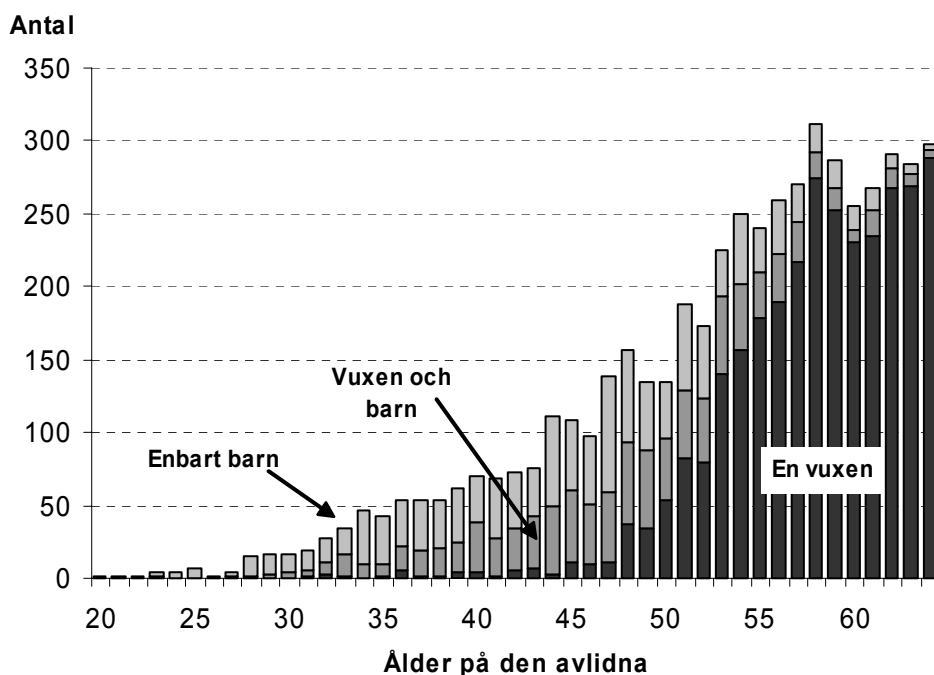
Diagram 1 Avlidna 2001*, med eller utan efterlevande, fördelat på ålder

* Enligt RFV:s registerstatistik

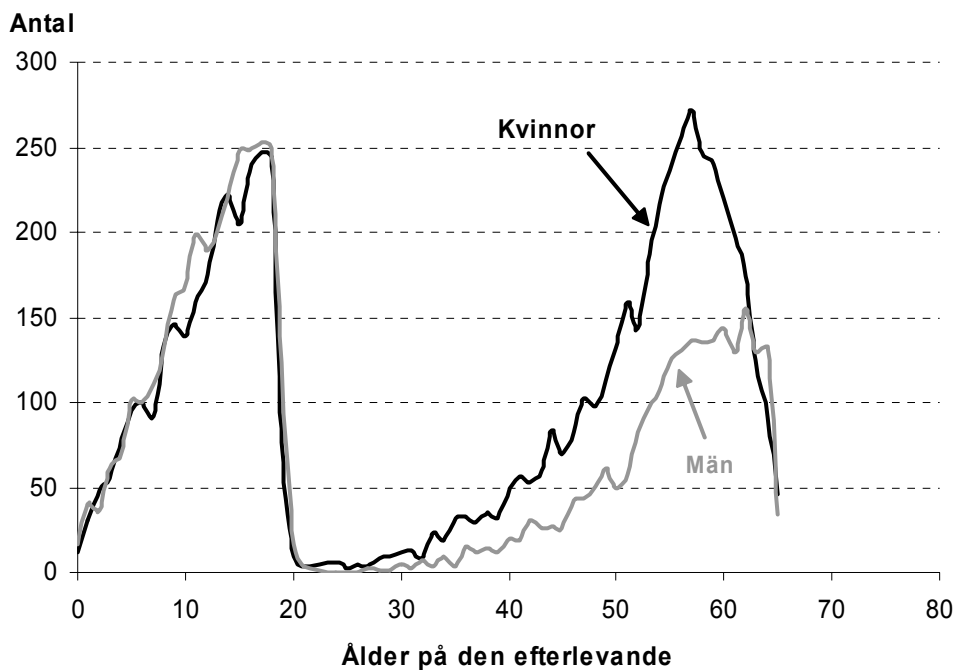
Knappt hälften (43%) av de som avled 2001 efterlämnar någon efterlevande, som kan spåras i RFV:s register. I de yngre åldrarna, under 30 år, är det få som efterlämnar någon som har rätt till efterlevandepension från socialförsäkringen. I dessa åldrar är det få som har hunnit bilda familj. För personer mellan 30 och 55 år är det ungefär 50 procent av de avlidna som har efterlevande med rätt till ersättning. Därefter sjunker andelen något i de äldsta åldrarna.

Diagram 2 Vem har de efterlämnat?

De äldsta efterlämnar oftast en vuxen (utan barn under 18 år). De yngre efterlämnar oftast barn tillsammans med eller utan en vuxen. Observera att bristerna i statistiken gör att gruppen "Enbart barn" inte innebär att barnen är helt föräldralösa, även om så naturligtvis kan vara fallet. I denna grupp återfinns alla barn med frånskilda föräldrar, där den efterlevande vuxne inte är berättigad till efterlevandepension. I denna grupp återfinns också barn med samboende (ej gifta) föräldrar, där det i statistiksystemet inte går att koppla samman den avlidne med den vuxne sambon, men sambon existerar och har fått efterlevandeersättning.

Diagram 3 Ålder- och könsfördelning på efterlevande som får ersättning. Avlidna 2001

För barnen är könsfördelningen jämn medan det för de vuxna är fler kvinnor än män som får ersättning. Detta är förväntat då det är fler män än kvinnor som avlider.⁶ Män äldre än 65 år får ingen ersättning från försäkringskassan då de blir änklingar, medan kvinnor över 65 år kan få änkepension.

⁶ I alla åldrar upp till 80 år är det fler män än kvinnor som avlider. Efter 80 års ålder är det fler kvinnor än män som avlider men det beror bara på att kvinnorna är så många fler än männen.

Tabell 3 Antal barn de avlidna 2001 lämnar efter sig

Antal barn	Antal	Procentuell fördelning
1	1 147	53
2	718	33
3 eller fler	308	14
Summa	2 175	100

Av de avlidna föräldrarna med barn under 18 år så efterlämnar drygt hälften ett barn utan syskon. En tredjedel av de avlidna föräldrarna efterlämnar två barn och 14 procent efterlämnar tre eller flera barn.

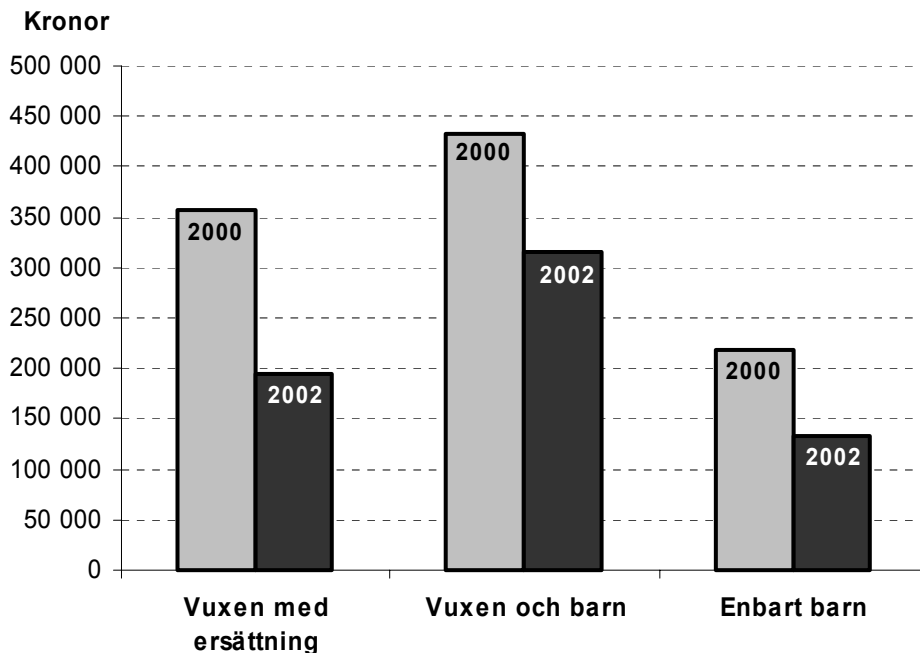
Hur förändras inkomsterna före och efter dödsfallet?

I datamaterialet finns uppgifter om otakade pensionsgrundade inkomster och ersättningar från socialförsäkringen i form av omställningspension/ förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension, änkepension och barnpension. Dessa inkomster och utbetalda ersättningar har i jämförelserna nedan räknats om till 2002 års nivå med konsumentprisindex (KPI). Eftersom STORE saknar retroaktiva utbetalningar har efterlevandeersättningarna dessutom justerats med hjälp av aggregerade siffror från bokföringssystemet Agresso.

På grund av brister i statistiken är det inte säkert att det här är hela hushållet som redovisas, eftersom sambos med barn inte kan spåras. De efterlevandeersättningar som är med i analyserna i denna PM är de som utbetalas från socialförsäkringen. Förutom dessa ersättningar får de efterlevande oftast ersättningar genom avtalspensionen och tjänstegrupp-livförsäkringen (TGL). I rapporten "Ekonomisk standard för efterlevande"⁷ uppskattas förekomsten och nivåerna av dessa. För de flesta avtalsområden (privatanställda tjänstemän, kommunal- och landstingsanställda och statligt anställda) är efterlevandeskyddet omfattande. Privatanställda arbetare har inget obligatoriskt efterlevandeskydd i avtalsförsäkringen, men det finns ett frivilligt skydd. Dessutom kan ersättningar betalas ut genom privata livförsäkringar. Här jämför vi inkomsterna före skatt. En del av efterlevandeersättningen till barn är skattefri och övriga efterlevandeersättningar är skattepliktiga men ej pensionsgrundande så man betalar ingen pensionsavgift på dem. Se vidare i rapporten "Ekonomisk standard för efterlevande"

⁷ RFV Analyserar 2003:2.

Diagram 4 Sammanlagda inkomsterna i hushållet i förhållande till året före dödsfallet, avlidna 2001

Det år dödsfallet sker är den avlidnes inkomst inte pensionsgrundande vilket ger ett resultat för dödsfallsåret som är svårt att tolka. Den inkomsten finns därför inte med i diagrammet.

Efterlevande "Vuxen med ersättning" har drygt 60 procent av inkomsten året efter dödsfallet jämfört med året före dödsfallet. Efterlevande "Vuxen och barn" har året efter dödsfallet 70 procent av inkomsten året före dödsfallet. Gruppen "Enbart barn" har efter dödsfallet cirka 60 procent av inkomsterna året före dödsfallet. I denna grupp återfinns alla med skilda föräldrar och föräldrar som inte varit gifta.⁸ För denna grupp visar diagrammet hur stor efterlevandeersättningen till barnen är i förhållande till den avlidnes inkomst.

Efterlevandeersättningens storlek är också beroende av hushållets storlek. I tabell 4 visas ersättningsgraden för hushåll med olika sammansättning. Ersättningsgraden är beräknad genom att jämföra den genomsnittliga totala efterlevandepensionen året efter dödsfallet med den avlidnes genomsnittliga inkomst året före dödsfallet. Inkomsten året före dödsfallet kan för den avlidne vara lägre än "normalt" eftersom att det är troligt att arbetsförmågan kan vara nedsatt av sjukdom före ett dödsfall. Efterlevandepensionen bygger dock på en uppskattning av den avlidnes totala ATP-poäng. Alla inkomster redovisas i 2002 års priser.

⁸ Här återfinna samboende med barn, där man ej funnit relationen till sambon.

Tabell 4 Pensionsgrundande inkomst 2000, efterlevandepension 2002 i kronor samt ersättningsgrad 2002 i procent. Uppdelat på antal barn. Avlidna 2001

	Antal barn	Avliden PGI 2000	Efterlevandepension 2002	Ersättningsgrad 2002
Enbart vuxna	–	172 705	30 893	18 %
Vuxna m barn	1	192 990	62 507	32 %
	2	222 484	105 259	47 %
	3 eller fler	193 408	143 138	74 %
Enbart barn	1	123 342	30 676	25 %
	2	145 276	58 729	40 %
	3 eller fler	133 603	87 164	65 %

Lägst ersättningsgrad har hushåll som består av endast en efterlevande vuxen. För dessa hushåll uppgår ersättningen i genomsnitt till 18 procent av den avlidnes pensionsgrundande inkomst året före dödsfallet. Här är skillnaden stor mellan änkor och änklingar, beroende på änkepensionen. Änkor har 23 procents ersättningsgrad och änklingarna 6 procents ersättningsgrad. Hushåll som består av både vuxna och barn har en ersättningsgrad som är mellan sju och elva procent högre än hushåll där det enbart finns barn. Ersättningsgraden påverkas av antalet barn i hushållet⁹. I familjer med en vuxen efterlevande och ett barn är efterlevandepensionen året efter dödsfallet i genomsnitt 32 procent av den avlidnes inkomst året före dödsfallet. För tvåbarnsfamiljer är ersättningen 47 procent och för familjer med tre eller fler barn är ersättningen 74 procent i genomsnitt. I den sistnämnda gruppen är det få hushåll som har fler än tre barn som får ersättning, men dessa påverkar att den genomsnittliga ersättningsgraden blir hög.

I tabell 5 redovisas även utfallet för hushåll där efterlevandepension betalas ut efter personer som avled 2000. Med hjälp av denna tabell är det möjligt att även studera vad som händer med ersättningsgraden två år efter dödsfallet.

⁹ För ett barn är barnpensionen 30 procent av den avlidnes egenpension. Finns fler barn ökar procenttalet med 20 för varje ytterligare barn. Beloppet delas sedan lika mellan barnen.

Tabell 5 Pensionsgrundande inkomst 1999, efterlevandepension 2001 och 2002 i kronor samt ersättningsgrad 2001 och 2002 i procent. Uppdelat på antal barn. Avlidna 2000

	Antal barn	Avliden PGI 1999	Efterlevandepension		Ersättningsgrad	
			2001	2002	2001	2002
Enbart vuxna	–	154 078	36 465	25 340	24 %	16 %
Vuxna m barn	1	189 519	65 499	50 536	35 %	27 %
	2	210 106	105 287	97 024	50 %	46 %
	3 eller fler	201 709	135 663	132 046	67 %	65 %
Enbart barn	1	122 669	29 449	27 405	24 %	22 %
	2	139 779	60 038	59 829	43 %	43 %
	3 eller fler	132 361	85 854	85 457	65 %	65 %

Trots att datamaterialet som beskriver avlidna 2000 är av sämre kvalitet och innehåller färre individer än avlidna 2001 är skillnaden i ersättningsgraden ett år efter dödsfallet inte speciellt stor.

Två år efter dödsfallet sjunker ersättningsgraden för hushåll där det finns en vuxen efterlevande. För änklingar är ersättningen helt borta och för änkor är ersättningsgraden 24 procent. I hushåll med både vuxna och barn sjunker ersättningsgraden med mellan två och åtta procentenheter. I de fall där det endast finns efterlevande barn är ersättningsgraden näst intill oförändrad mellan ett och två år efter dödsfallet.

Efter regelförändringen 2003 är ersättningen olika för barn under och över 12 år. För att underlätta eventuella framtida jämförelser redovisas i tabell 6 motsvarande värden som i tabell 4 fördelad på barnens ålder istället för antal barn i hushållet.

Tabell 6 Pensionsgrundande inkomst 2000, efterlevandepension 2002 i kronor samt ersättningsgrad 2002 i procent. Uppdelat på barnens ålder. Avlidna 2001

	Ålder på barnen	Avliden PGI 2000	Efterlevandepension 2002	Ersättningsgrad 2002
	Under 12	196 074	112 686	57 %
	12–18	203 627	65 436	32 %
Enbart barn	Olika åldrar	120 863	72 027	60 %
	Under 12	140 696	47 104	33 %
	12–18	129 192	38 537	30 %

Ersättningsgraden är som högst i hushåll med efterlevande barn i olika åldrar. En av förklaringarna till detta är att alla enbarnsfamiljer finns i de övriga grupperna.

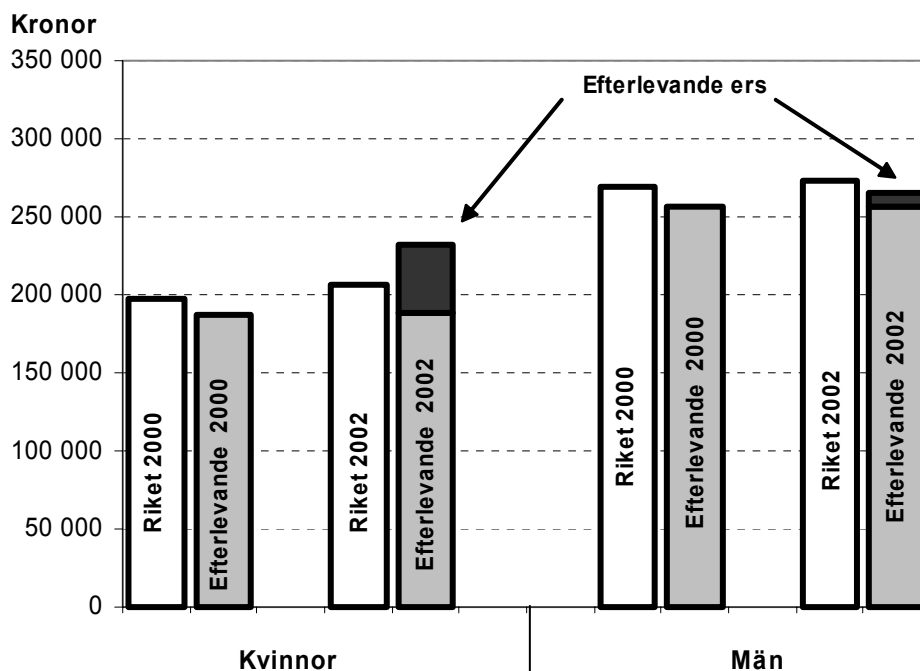
För att få en uppfattning om ifall den efterlevande har förändrat sin arbetstid har den efterlevandes pensionsgrundade inkomst året före

respektive efter dödsfallet jämförts. För att ta bort effekter av en eventuell föräldraledighet så undersöktes bara föräldrar där yngsta barnet är äldre än sju år. Drygt 40 procent av de efterlevande hade en inkomst ±10 procent av sin tidigare inkomst, knappt en tredjedel hade mindre än 90 procent av sin tidigare inkomst och knappt en tredjedel hade ökat sin inkomst med mer än 10 procent. Det vill säga de flesta hade ungefär samma inkomst som tidigare och lika stor andel ökade sin inkomst som minskade den. Det var ingen skillnad om en uppdelning gjordes på de med barn 7–12 år och 12–18 år.

Hur är inkomsterna före och efter dödsfallet i förhållande till riksgenomsnittet?

Nedan visas hur de efterlevandes inkomster förhåller sig till riksgenomsnittet före och efter dödsfallet. För att skapa mer jämförbara inkomster har den genomsnittliga pensionsgrundade inkomsten viktats med åldersfördelningen för de efterlevande.¹⁰ Diagram 9 visar utfallet i de fallen där ersättning enbart betalas ut till en vuxen efterlevande.

Diagram 9 Genomsnittlig pensionsgrundande inkomst och efterlevandeersättning före och efter dödsfallet. Enbart en vuxen efterlevande

För efterlevande kvinnor var den genomsnittliga pensionsgrundade inkomsten något lägre än riksgenomsnittet både året före och efter

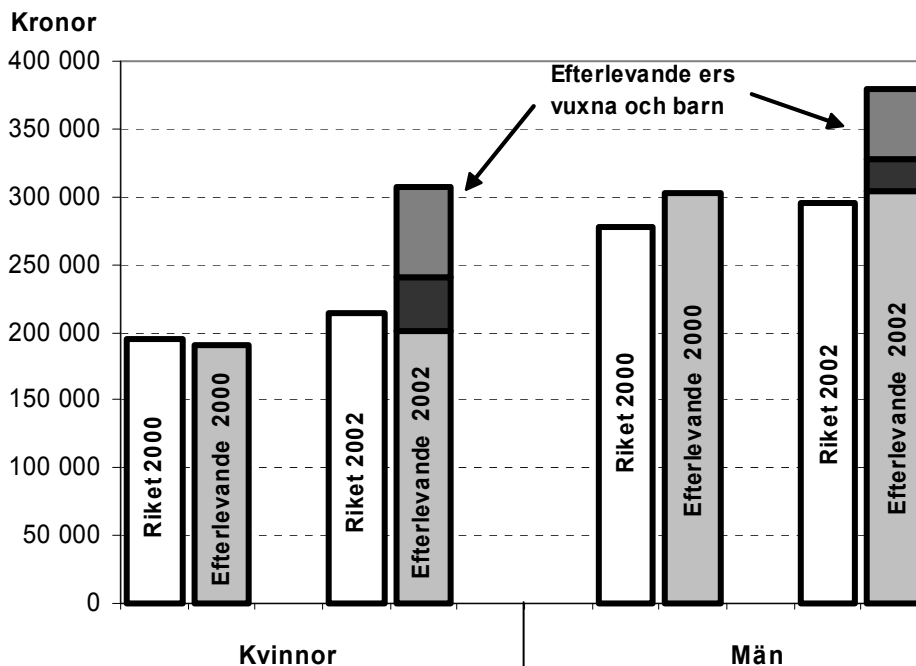
¹⁰ Helt jämförbara blir dock inte inkomsterna eftersom i uppgifterna om riksgenomsnittet finns både ensamstående och familjer med i beräkningarna. Inkomsterna för efterlevande är dock uppdelade på antingen ensamstående (diagram 9) eller barnfamiljer (diagram 10).

dödsfallet. Den totala inkomsten för de efterlevande, inklusive efterlevandeersättningen, är dock högre än riksgenomsnittet. Året efter dödsfallet har de efterlevande kvinnorna en total inkomst som är cirka 13 procent högre än riksgenomsnittet.

De efterlevande männen har en lägre genomsnittlig inkomst än riksgenomsnittet både året före och året efter dödsfallet. Detta gäller även om efterlevandeersättningen inkluderas. Männens ersättning från socialförsäkringen är mycket lägre än för kvinnor. Detta beror dels på att männen endast får omställningspension medan många kvinnor även får änkepension, dels på att de avlidna kvinnornas inkomster är lägre än de avlidna männens inkomster vilket gör männens omställningspension lägre.

När den avlidne efterlämnar både vuxen och barn blir resultatet något annorlunda. Detta syns i diagram 10. För kvinnorna blir resultatet i stort sett det samma, med den skillnaden att den totala inkomsten efter dödsfallet är klart högre än riksgenomsnittet. För den efterlevande kvinnan med barn blir inkomsten cirka 44 procent högre än riksgenomsnittet. Förklaringen till detta är att barnpensionen tillkommer.

Diagram 10 Genomsnittlig pensionsgrundande inkomst och efterlevandeersättning före och efter dödsfallet. Efterlevande vuxen och barn

De efterlevande männen med barn skiljer sig dock från efterlevande män utan barn. Redan före dödsfallet har de efterlevande männen med barn en högre genomsnittlig pensionsgrundande inkomst än riksgenomsnittet. Detta förhållande kvarstår även året efter dödsfallet. Om dessutom efterlevandeersättningen till både mannen och barnen räknas in blir den totala inkomsten 29 procent högre inkomster än genomsnittsinkomsten i riket.

Slutsatser

Den registerstatistik som finns på RFV har vissa brister, bland annat finns inte alla relationer mellan personer så det är omöjligt att enbart från statistik få en alldeles klar uppfattning om de ekonomiska villkoren för en efterlevande make/maka. Dessutom förekommer ersättningar från avtalsförsäkringar och privata försäkringar som inte finns med i RFV:s register.

Det offentliga skyddet för efterlevande vuxna (utan barn) är inte omfattande, det består av sex (enligt nya regler tio) månaders ersättning, samt änkepension som håller på att avvecklas. För barnfamiljer är det offentliga skyddet längre och riktar sig både till barn och vuxna. Ett år efter dödsfallet har en barnfamilj mer än två tredjedelar av hushållets totala inkomst före dödsfallet.

Ett mått som relativt enkelt kan tas fram ur RFV:s register är hur stor andel av den efterlevandes pensionsgrundande inkomst året före dödsfallet som täcks av ersättningar året /åren efter dödsfallet, en ersättningsgrad.

För en änka (utan barn) täcks 23 procent av makens inkomst av efterlevandeersättningar och för en änkling sex procent. Ett år senare har änkorna 23 procents ersättningsgrad och änklingarna noll.

För barnfamiljer är ersättningsgraden beroende av antalet barn i familjen, en enbarnsfamilj har 32 procents ersättningsgrad. En två- respektive trebarnfamilj har 47 respektive 74 procents ersättningsgrad.

Vid en jämförelse av de efterlevandes pensionsgrundande inkomst före och efter make/makens dödsfall är det inga större förändringar, de allra flesta har en inkomst i samma storlek som tidigare. Det tyder på att det inte är vanligt att förändra sin arbetstid.

För efterlevande kvinnor med eller utan barn är den pensionsgrundande inkomsten lägre både före och efter makens dödsfall jämfört med riksgenomsnittet för övriga kvinnor i samma ålder. När efterlevandepensionen räknas in blir dock inkomsten efter dödsfallet högre än genomsnittet. Efterlevande män utan barn har en lägre total inkomst än övriga män både före och efter dödsfallet även när efterlevandepensionen inkluderas. Änklingar med barn har dock en högre inkomst än riksgenomsnittet både före och efter makens dödsfall.

Eftersom regelförändringarna som infördes 2003 innebär andra ersättningsnivåer bör analysen upprepas när de effekterna är möjliga att studera. Det är tidigast 2006, när de pensionsgrundande inkomsterna för år 2005 är fastställda.

Följande RFV Redovisar har publicerats under år 2003 och 2004

- 2003:1 Nybeviljade förtidspensioner och psykisk ohälsa – ålder, kön och diagnos
- 2003:2 Sjukfrånvarande enligt SCB och sjukskrivna enligt RFV
- 2003:3 Beslut av socialförsäkringsnämnderna 1998–2002 – förmån, län och kön
- 2003:4 Långtidssjukskrivna – egenskaper vid 2003 års RFV-LS-undersökning
- 2003:5 Vad kostar sjukskrivningarna inom olika yrken? – sjukpenningkostnaderna fördelade efter yrke

- 2004:1 Slutligt bostadsbidrag och eftergift
- 2004:2 Aktiviteter inom aktivitetsersättningen
- 2004:3 Effekter av Pappabrevet. En utvärdering av RFV:s och FK:s informationskampanj
- 2004:4 Vad händer efter ett dödsfall i aktiv ålder? En empirisk analys av förändringen i ekonomisk standard efter ett dödsfall 2001 och med regler som gällde före 2003